

ОТРИЦАТЕЛНИТЕ ЧЕРТИ НА ХАРАКТЕРА, ОТРАЗЕНИ В ОТГЛАГОЛНИТЕ ДЕРИВАТИ В ТУРСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК¹

Сема Куцарова
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

NEGATIVE CHARACTER TRAITS FOUND IN VERBAL DERIVATIVES IN TURKISH AND BULGARIAN

Sema Kutsarova
Plovdiv University “Paisii Hilendarski”

The category *Nomina agentis*, differentiated in the word formation system of the Turkish and Bulgarian languages, is an important sociolinguistic category with a strong anthropocentric nature. The structural core of the derivational and semantic category of *agentivity* is formed by the semantic models of “a person who performs an action named in the derivational base”.

In both Turkish and Bulgarian, there are various word formation models with agent semantics, which serve for the formation of derivational nouns, which characterize the performer of the action both in terms of his/her professional affiliation and of his/her qualitative characteristics (character traits, inclinations). A significant number of these models are associated with various human shortcomings and form a large thematic group with negative expressive and evaluation characteristics.

Keywords: derivation, nominal derivation, derivational type, derivational model, derivational formant

В туркологичната лингвистична традиция словообразуването се разглежда в изследванията по морфология на турския език. Съществуващите описания могат да бъдат представени чрез следната класификация:

---

¹ Настоящата статия се публикува по проект „Пловдив – от мултиезиков и мултиетнически център на Източна Румелия до Европейска столица на културата“, финансиран от ФНИ към МОН.

1. Образуване на имена от именни основи (Addan/isimden ad/isim türeten ekler).
2. Образуване на имена от глаголни основи (Fiilden/eylemden ad/isim türeten ekler).
3. Образуване на глаголи от именни основи (Addan/isimden fiil/eylem türeten ekler).
4. Образуване на глаголи от глаголни основи (Fiilden/eylemden fiil/eylem türeten ekler)².

В изследванията по турско словообразуване най-добре описана е афиксалната деривация, като наблюденията са на равнището на една (обичайно първа) степен на мотивация в деривационната редица, т.е. по деривационни двойки (мотивираща основа и мотивирана лексема). Граматичните описания следват арабските лингвистични традиции. Основното внимание е насочено към семантиката на деривационните форманти и техните аломорфи, представени в азбучен ред.

В нито едно от изследванията не се проследяват изчерпателно пътищата на образуване на мотивираните лексеми по *деривационни типове* с участниците в акта на деривация: мотивираща основа, деривационен формант със специфичното деривационно значение и мотивираната лексема. Неизучени остават също така и сложните отношения между производна и произвеждаща основа, многостепенната деривация, неафиксалните начини на словообразуване (композиция, конверсия).

И в турския, и в българския език има определен брой словообразователни модели с агентивно значение, относително сходни по своята семантика. Агентивните словообразователни модели служат за образуването на производни съществителни, характеризиращи вършителя на действието както с оглед на неговата професионална принадлежност, така и според качествената характеристика (черти на характера, наклонности и др.). Значителна част от тях се свързват с различни човешки недостатъци и офор-

---

² Вж. по-подробно Banguoğlu/Бангуоглу 1990: 156; Ergin/Ергин 1990: 232 – 266; Ediskun/Едискун 1999: 102; Gencan/Генджан 1979: 195; Korkmaz/Коркмаз 2003: 21 и др.

мят многобройната тематична група с негативна експресивно-оценъчна характеристика.

Във фокуса на настоящата статия са ексцерпирани от турските и българските лексикографски източници названия на лица от мъжки пол, образувани по деривационни модели и разпределени в един от словообразователните типове *nomina agentis* (агентивни съществителни). В системата и на двата езика този тип съществителни са важна социолингвистична категория със силно изразен антропоцентричен характер. В плана на деривацията агентивните съществителни са мотивирани от девербални основи и означават най-често лице, характеризирано с активното му отношение към означеното от девербалната основа действие (Радева/Radeva 1991: 79). Структурното ядро на деривационно-семантичната категория *агентивност* се образува от семантични модели „лице, което изпълнява действие, назовано в производящата основа“.

Системата на мотивираните от глаголни основи съществителни имена, назоваващи човек с оглед на чертите на характера му, представяме чрез деривационните модели в рамките единствено на деривационния тип „лице, притежаващо отрицателни черти на характера, чието поведение се определя от дейността, назована в семантиката на основата на мотивиращия глагол“. Деривационните афикси (и техните аломорфи), които са водещ компонент при формирането на словообразователните модели, са представени по азбучен ред. Целта е да се извърши семантико-структурно моделиране на категорията *агентивност* в синхронен план, като се има предвид и диахронният, доколкото продуктивността на деривационните модели е свързана с настъпили исторически промени.

Във фокуса на изследването са езикови единици в турския език, което налага в синтезиран вид да бъдат представени характерните особености на турската глаголна система.

По своя морфологичен строеж глаголните основи в турския език се делят на **коренни** (непроизводни, тур. kök), които се употребяват в съвременния език само като глаголи, съвпадащи с императивната форма за 2 л. ед. ч. (*git* ‘отивай’, *oku* ‘чети’, *ver* ‘дай’); **синкретичните (омонимични) глаголно-именни основи**

(тур. *ikili kök/ortak kök*): (*ağrı(mak)* (боли) и *ağrı* (болка, болезжа); *barış(mak)* (помирряваме се, постигаме съгласие) и *barış* (мир, мирение); *savaş(mak)* (воювам, сражавам се) и *savaş* (война, битка); *tat(mak)* (опитвам (на вкус)) и *tat* (вкус) и др.), както и **производни глаголни основи**, които се състоят от именна основа и деривационен афикс (*bağ-la-mak* (връзвам) < *bağ* (връзка), *diş-le-mek* (захапвам, отхапвам) < *diş* (зъб)).

В турския език има специфична група глаголни конструкции, представляващи съчетание между две (или повече) лексеми. Това са т. нар. *сложни (съставни) глаголи (birleşik fiiller/eylemler)*, които заемат междинно положение между *словосъчетанието* и *сложната дума* и са резултат от лексикално-синтактичен (неморфологичен) начин на словообразуване. Този термин се възприема от авторите, според които определящ е формалният критерий (вж. Korkmaz/Коркмаз 2009: 530; Щека/Shcheka 2007: 154; Гениш/Genish 2007: 152; Gencan/Генджан 1979: 240 и др.). Терминологичната типологизация на тази специфична група глаголи все още е предмет на спорове. Те играят съществена роля в семантичните отношения, свързани с процеса на мотивация, и се експлицират в семантико-структурното моделиране на девербативните деривати, които са обект на изследването.

Те се разпределят в три основни групи: а) образувани от име и спомагателен глагол; б) образувани от две глаголни основи; в) съставни глаголи идиоми.

1. Първата група е представена от *сложни (съставни) глаголи*, състоящи се от име (съществително или прилагателно³) и спомагателен глагол. Основните спомагателни глаголи в турския език са *etmek* и *olmak*. Някои автори включват в тази група и глаголите *eylemek*, *уарmak*, *buyurmak*, *kılmak*, напр.: *yardım* (помощ) – *yardım etmek* (помагам), *göç* (изселване, преселване) – *göç etmek* (изселвам се, преселвам се), *pişman* (перс. каещ се, разкайващ се) – *pişman olmak* (съжалявам, разкайвам се), *spor* (фр. спорт) – *spor уарmak*

³ 3. Коркмаз включва прилагателното като именна част на сложната конструкция (Korkmaz/Коркмаз 2009: 792), но други езиковеди приемат, че именната част на сложните глаголи от тази група може да е само съществително име (вж. Нерçilingirler/Хепчилигингирлер 2012: 11; Карааѓац/Карааѓач 2013: 204 и др.).

(спортувам, занимавам се със спорт), *kabul* (араб. съгласие, приемане) – *kabul buyurmak* (оказвам благоволение), *karar* (араб. решение) – *karar kılmak* (стигам до решението).

Смислов център на този тип сложни глаголи е именната част (т.е. първият компонент), докато спомагателният глагол сам по себе си не е носител на определено значение, а изпълнява служебна функция и придава предикативност на съставната конструкция.

Именната част в сложните (съставни) глаголи може да е представена както от изконна дума, така и от чужда заемка, предимно с арабски и персийски произход. Големият брой на тези чуждици е една от причините за възникването на сложните (съставни) глаголи. Появата им съвпада с периода на формиране и утвърждаване на османотурския език, което определя начините за тяхното адаптиране в системата на езика.

2. Във втората група изследователите обособяват сложните глаголи, образувани чрез съединяване на две глаголни основи, при което и двата компонента съхраняват своето лексикално значение. В специализираната литература те се означават с термините *kurallı birleşik fiiller* ‘съставни глаголи, образувани от две глаголни основи’ (Balyemez/Балийемез 2016: 50), *tasvir fiilleri* ‘описателни/описателни глаголи’ (Banguoğlu/Бангуоглу 1990: 488; Korkmaz/Коркмаз 2009: 811), *bir fiil unsuru ile bir yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller* ‘двукомпонентни съставни глаголи, образувани от пълнозначен и от спомагателен глагол’ (Herçilingirler/Херчилигингирлер 2012: 218), *özel bileşik fiiller* ‘особени сложни глаголи’ (Gencan/Генджан 1979: 309). А. Н. Кононов ги нарича *глаголи от синтетичен тип* (Кононов/Кононов 1941: 121), а според Ю. В. Шчека това са *сложни аналитични форми на глагола* (Шчека/Shcheka 2002: 157). Според автора като втори компонент в тези съставни образувания влизат ограничен брой *оказионално-спомагателни глаголи*, като *vermek* (давам), *kalmak* (оставам), *durmak* (стоя, спирам), *gelmek* (идвам), *gitmek* (отивам), *yazmak* (пиша). При тези бивербални съчетания основното значение се носи от първия корен, а вторият добавя допълнителни семантични нюанси към протичането на действието, напр. мигновеност, продължителност, интензивност, непрекъснатост, насоченост и т.н. Това са разнотипни значения, които изразяват количествена и качествена

модификация на действието, или т.нар. „форми за процесуална интензивност“ (вж. по-подробно Шчербак 1981: 132).

3. Третата група съставни глаголи е представена от голям брой фразеологични съставни конструкции. В турското езикознание те се означават с термините *anlamca kaunaşmış ve deyimleşmiş birleşik fiiller* 'съставни глаголи-идиому', *deyim fiilleri* 'глаголи-идиому', *deyimleşmiş birleşik fiiller* 'съставни фразеологични глаголи', *anlamca kaunaşmış birleşik fiiller* 'съставни глаголи-идиому', *anlam kaunasına uğramış ve deyimleşmiş olan birleşik fiiller* 'съставни фразеологични глаголи' (Гениш/Geniş 2007: 176; Korkmaz/Коркмаз 2003: 837;) и др. В качеството на втори елемент в състава на тези формации най-често е пълнозначен глагол, напр.: *görmek* (виждам), *vermek* (давам), *çekmek* (дърпам), *sürmek* (трая), *gelmek* (идвам), *bulmak* (намирам). В съчетание с определени имена тези глаголи се десемантизират и изпълняват функцията на окازیонално-спомагателни глаголи.

В турския език деривационният тип „лице, притежаващо отрицателни черти на характера, чието поведение се определя от дейността, назована в семантиката на основата на мотивиращия глагол“ се реализира чрез следните деривационни модели:

Деривационен модел № 1: US.ver + Form.suf: -AK⁴: *aksak* (прен. човек, който не върви добре, изостава; който не си върши работата) < *aksamak* (прен. куцам, не отивам на добре, изоставам); *korkak* (страхливец) < *korkmak* (боя се, страхувам се); *taslak* (прен. всезнайко) < *taslamak* (прен. правя се, въобразявам си, мисля се за).

Деривационен модел № 2: US.ver + Form.suf: -CI:

Двойна деривация – дериватите са мотивирани от съществителни имена заемки и от глагол, съдържащ в състава си даденото съществително име: *abartmacı* (митоман, фантазьор) < *abartmak* (пресилвам, преувеличавам) [сравни също: *abartmacı* < *abartma* (пресил-

⁴ Формантите -ak, -ek, -gaç, -geç, -gan, -gen, -gün, -gun, -gün, -kan, -ken, -kın, -kün, -tan, -ten традиционно се разглеждат при словообразуването на прилагателни имена. Субстантивирането на всички видове прилагателни в турския език, липсата на морфологична изменяемост при съчетаване със съществителното име, както и гравитирането на тази лексикалносемантична група прилагателни (изразяващи черти на характера и наклонности) около субстантивите, дават основание тези форманти да бъдат разглеждани при субстантивната деривация.

ване, преувеличаване)]; *kaytarmacı* (кръшкач, скатавка) < *kaytarmak* (кръшкам, скатавам се) [сравни също: *kaytarmacı* < *kaytarma* (кръшкане, скатаване)]; *kiyacı* (убиец, престъпник) < *kiyamak* (убивам, погубвам) [сравни също: *kiyacı* < *kiya* (убийство, престъпление)]; *piyazcı* (жарг. подмазвач, ласкател, лицемер, слагач) < *piyazlamak* (жарг. слагам се, докарвам се, подмазвам се) [сравни също: *piyazcı* < *piyaz* (жарг. ласкателство, подмазване, лъжа)]; *uyarcı* (дразнител) < *uyarmak* (съветвам, наставлявам; прост. поучавам) [сравни също: *uyarcı* < *uyarı* (дразнене, стимулиране)].

Двойна деривация – мотивирани са от едноосновен и от сложен (съставен) глагол, а той – от съществително име, което е в основата на деривационната редица. Налице са деривати от II и III степен:

Деривати от II степен: *mantarcı* < *mantar atmak* (жарг. баламосвам); *mantar-a bastırmak* (жарг. изпързалвам, подхлъзвам, букв. „карам го да стъпи на гъба“) < *mantar* (жарг. измислица, лъжа, уловка); *yağcı* (жарг. подмазвач, мазник) < *yağ çekmek/uyarmak* (жарг. мазня се, слагам се, букв. „изтеглям/правя масло) [сравни също: *yağcı* < *yağ* (масло, мас, мазнина)]; *yağmacı* (грабител, плячкаджия) < *yağma etmek* (грабя, ограбвам, разграбвам) < *yağma* (перс. грабеж, разграбване).

Деривати от III степен: *baskıcı* (угнетител, потисник, тиранин) < *baskılamak* (угнетявам, репресирам) [сравни също: *baskıcı* < *baskı altında tutmak* (потискам, угнетявам, ограничавам правата) / *baskı yapmak* (оказвам натиск, притискам) < *baskı* (прен. потисничество, гнет, репресия, тирания)]; *kalaycı* (прен. мошеник, далавераджия) < *kalaylamak* (прен. замазвам, прикривам слабости) < *kalay-dan çıkmak* (бивам калайдисан, букв. „излизам от калая“) < *kalay* (прен. лъжлив външен вид); *kavgacı* (скандалджия, драка) < *kavgalaşmak* (карам се, дърпам се) < *kavga çıkarmak* (предизвиквам свада, разправия, скандал) / *kavga etmek* (спречкваме се, караме се) / *kavga-ya girişmek/tutuşmak* (започвам караница/сбиване, включвам се в сбиване/караница) < *kavga* (перс. кавга, разправия, скандал).

Съществителни имена, мотивирани от сложни глаголи – и при производните съществителни имена, образувани чрез този деривационен модел, се наблюдава двойна деривация. В турския

език най-често не са едноосновни глаголи, а сложни (съставни), образувани от заемка + *atmak*, *çıkarmak*, *etmek*, *gözetmek*, *savunmak*, *sıkmak* и др. От една страна, те са производни от сложен глагол, а от друга – от съществително име (най-често заемка), което влиза в състава на производящия глагол: *akıncı* (нападател, грабител) < *akın etmek* (атакувам, нападам, нахлувам) [сравни също: *akıncı* < *akın* (набег, рейд, шурм)]; *alaycı* (подигравчия) < *alay etmek* (подигравам някого) [сравни също: *alaycı* < *alay* (гр. подигравка, подбив)]; *çıkarcı* (интересчия, келепирджия) < *çıkarcı görmek* (гледам/преследвам си интереса) [сравни също: *çıkarcı* < *çıkarcı* (полза, изгода, облага)]; *ihbarcı* (доносник) < *ihbar etmek* (донасям, правя донос) [сравни също: *ihbarcı* < *ihbar* (араб. донос)]; *iftiracı* (клеветник, набеждач) < *iftira etmek* (набеждавам, наклеветявам) [сравни също: *iftiracı* < *iftira* (араб. набеждаване, наклеветяване, клевета)]; *intikamcı* (отмъстител) < *intikam almak* (отмъщавам) [сравни също: *intikamcı* < *intikam* (араб. отмъщение)]; *tafracı* (самохвалко, фукльо, надувка) < *tafra satmak* (хваля се, фукам се, надувам се, перча се, букв. „продавам фукане“) [сравни също: *tafracı* < *tafra* (араб. хвалба, фукане, перчене)]; *yalancı* (лъжец) < *yalan atmak/kıvırmak* (лъжа, не казвам истината, букв. „мятам/извъртам истината“) [сравни също: *yalancı* < *yalan* (лъжа)].

Деривационен модел № 3: US.ver + Form.suf: -Cİ:

Двойна деривация – мотивиращи са както едноосновни глаголи, така и отглаголни съществителни, най-често заемки, които, от своя страна, мотивират едноосновните глаголи: *darbeci* (бунтар, превратаджия) < *darbelemek* (прен. разрушавам, сривам) [сравни също: *darbeci* < *darbe* (араб. преврат)]; *düzmeci* (фалшификатор) < *düzmek* (фалшифицирам) [сравни също: *düzmeci* < *düzme* (фалшифициране, подправяне)]; *ezberci* (зубрач) < *ezberlemek* (зубря, наизустявам) [сравни също: *ezberci* (зубрач) < *ezber* (перс. наизустяване)]; *içkici* (пияница, пияч) < *içmek* (пия) [сравни също: *içkici* < *içki* (пиене, подпийване)]; *yermeci* (хулител) < *yermek* (хуля) [сравни също: *yermeci* < *yeme* (хула)].

Деривати om II степен: *fitilci* (прен. подстрекател) < *fitillemek* (прен. подстрекavam) [сравни също: *fitilci* < *fitil vermek* (ядосвам, разгневявам, вбесявам, провокирам, букв. „давам му фитила“) <

fitil (жарг. човек, който е много ядосан, изнервен, вбесен)]; *fitneci* (интригант, подстрекател, сплетник) < *fitnelemek* (злословя, клеветя) [сравни също: *fitneci* < *fitne sokmak* (насъсквам един срещу друг, подкокоросвам, всявам раздор) < *fitne* (араб. насъскване, подстрекаване)].

Съществителни имена, мотивирани от сложни глаголи – и при тези деривати е налице двойна мотивация – от сложни глаголи и съществителни имена заемки, които са част от сложния глагол: *dümençi* (далавераджия, мошеник) < *dümen çevirmek* (въртя далавери) [сравни също: *dümençi* < *dümen* (жарг. аванта, далавера)]; *hileci* (измамник, лъжец, мошеник, шарлатанин) < *hile uurtmak* (мамя, лъжа); [сравни също: *hileci* < *hile* (араб. измама, лъжа)]; *tavizci* (човек, който прави отстъпки, компромиси, конформист, съглашател) < *taviz vermek* (правя отстъпки/компромис, отстъпвам) [сравни също: *tavizci* < *taviz* (араб. ост. отстъпка, компромис)]; *teşhirci* (ексхибиционист) < *teşhir etmek* (показвам) [сравни също: *teşhirci* < *teşhir* (араб. показване)].

Деривационен модел № 4: US.ver + Form.suf: -CU: *kovcu* (клюкар, клеветник) < *kovlamak* (злословя, клеветя, одумвам).

Двойна деривация – мотивиращи са сложни глаголи и съществителни имена заемки, които са част от състава им: *vurguncu* (печалбар) < *vurgun-u vurtmak* (правя удар/бърза печалба, букв. „удрям бързата и лесна печалба“) [сравни също: *vurguncu* < *vurgun* (бърза и лесна печалба, голям удар)]; *vurguncu* (икон. спекулант, играч на борсата) < *vurgun-u vurtmak* (правя удар/бърза печалба, букв. „удрям бързата и лесна печалба“) [сравни също: *vurguncu* < *vurgun* (икон. спекулация, игра на борсата)].

Деривати от II степен – при тях е налице и двойна деривация; мотивиращи са както едноосновни и сложни глаголи, така и отглаголни съществителни, най-често заемки, които, от своя страна, мотивират глаголите: *kuşkucu* (скептик) < *kuşkulamak* (съмнявам се, усъмнявам се, подозирам, храня съмнение/подозрение) [сравни също: *kuşkucu* < *kuşku beslemek/duymak* (храня съмнение, опасявам се, подозирам, усъмнявам се) / *kuşku-ya düşmek* (изпадам в съмнение) < *kuşku* (съмнение, опасение, подозрение)]; *ouuncu* (прен. хитрец, измамник, мошеник) < *ouunamak* (прен. играя си (с някого), разигравам (някого) [сравни

също: *ouuncu* < *ouun etmek* (изигравам го, измамвам, надхитрявам) < *ouun* (прен. интрига, измама, хитрост).

Деривационен модел № 5: US.ver + Form.suf: **-ÇI:** *yaltakçı* (подмазвач, подлизурко, мазник) < *yaltaklanmak* (подмазвам се, лаская, умилквам се, мазня се, раболепнича).

Двойна деривация – мотивиращи са едноосновни глаголи, мотивирани от съществителни имена заемки, както и самите съществителни: *arakçı* (крадец) < *araklamak* (жарг. задигам, свивам, отвличам) [сравни също: *arakçı* < *arak* (жарг. кражба, крадене)]; *hesapçı* (скъперник, пресметлив човек) < *hesaplamak* (прен. пресмятам, преценявам) [сравни също: *hesapçı* < *hesap* (араб. сметка, смятане, пресмятане)]; *mızıkçı* (мрънкало, сръдльо, кусурлия) < *mızıklanmak* (развалям играта, развалям удоволствието, не приемам поражението) / *mızıldanmak* (мрънкам, мърморя, оплаквам се; развалям играта) < *mızımak* (развалям играта, развалям удоволствието); *perdahçı* (жарг. измамник) < *perdahlamak* (жарг. навивам (мамя)) [сравни също: *perdahçı* (жарг. измамник) < *perdah* (перс. жарг. лъжа, измислица).

Деривати от II степен – образуващи деривационна двойка със сложните глаголи, а в началото на деривационната редица е съществителното име. Наблюдава се и двойна деривация. Те са производни от едносъставни или сложни глаголи и от мотивиращите ги съществителни имена заемки: *alkışçı* (клакьор) < *alkışlamak* (поздравявам с овации, ръкопляскам на някого) [сравни също: *alkışçı* < *alkış tutmak* (приветствам с възгласи и ръкопляскания) < *alkış* (овации, ръкопляскания)]; *kazıkçı* (измамник, кожодер) < *kazıklamak* (одирам кожата, оскубвам купувач) [сравни също: *kazıkçı* < *kazık atmak* (измамвам, подхлъзвам (купувач) < *kazık* (измама, подхлъзване (при покупка)]; *lafçı* (дърдорко, приказливец, бърборан) < *laflamak* (прост. разговарям, намирам се на приказка) [сравни също: *lafçı* < *laf atmak* (поразговарям се, разменям няколко приказки) < *laf* (перс. думи, приказки, празни приказки, бърборене).

Съществителни имена, мотивирани от сложни глаголи – при тях се наблюдава и двойна деривация. Те са производни от сложни глаголи и от мотивиращите ги съществителни имена заемки: *aylakçı* (безделник, човек без постоянна работа) < *aylak olmak*

(бездействам, не правя нищо, стоя със скръстени ръце); *fesatçı* (интригант, сплетник, подстрекател) < *fesat vermek* (всявам раздор, кроя интриги) [сравни също: *fesatçı* < *fesat* (араб. хитрост, измама, опорочаване)]; *kaçakçı* (контрабандист) < *kaçakçılık etmek* (занимавам се с контрабанда); *lafçı* (прен. клюкар, сплетник) < *laf çıkarmak* (изкарвам приказка, пускам слух, клюка) [сравни също: *lafçı* (прен. клюкар, сплетник < *laf* (перс. прен. _клюка)]; *nifakçı* (интригант, злословец) < *nifak sokmak* (всявам раздор, внасям интрига) [сравни също: *nifakçı* < *nifak* (араб. раздор, кавга, разногласие, интрига)].

Деривационен модел № 6: US.ver + Form.suf: -**Çİ**:

Двойна деривация – мотивиращи са едноосновен глагол и отглаголно съществително: *direnişçi* (бунтовник, терорист) < *direnmek* (съпротивлявам се, проявявам непокорство) [сравни също: *direnişçi* < *direniş* (съпротива)].

Дериват от II степен, образуващ деривационна двойка със сложните и едносъставните глаголи, а в началото на деривационната редица стои съществително име. Наблюдава се и двойна деривация. Те са производни от едносъставни или сложни глаголи, както и от мотивиращите ги съществителни имена заемки: *tertipçi* (уреждач, нагаждач) < *tertiplemek* (прен. подготвям предварително, скалъпвам) [сравни също: *tertipçi* < *tertip etmek* (прен. вкарвам в клопка, скалъпвам) < *tertip* (араб. прен. подготвяне предварително, скалъпване)]; *kundakçı* (прен. интригант, сплетник) < *kundaklamak* (прен. всявам смут, сея раздор) [сравни също: *kundakçı* < *kundak sokmak/koymak* (прен. всявам смут, сея раздор, скарвам) < *kundak* (гр. прен. раздор, смут, скарване, интрига)].

Съществителни имена, мотивирани от сложни глаголи – при тях се наблюдава и двойна деривация. Те са производни от сложни глаголи и от мотивиращите ги съществителни имена заемки: *fitçi* (доносник, подстрекател, сплетник) < *fit vermek/sokmak* (насъсквам, подстрекавам) [сравни също: *fitçi* < *fit* (араб. насъскване, подстрекаване, скарване)]; *menfaatçi* (интересчия, келепирджия) < *menfaat gütmek* (преследвам/гледам си интереса) [сравни също: *menfaatçi* < *menfaat* (араб. полза, изгода, облага)]; *şikâetçi* (мрънкало; човек, който се оплаква/жалва) < *şikâet etmek* (оплаквам се) [сравни също: *şikâetçi* < *şikâet* (араб. оплакване,

жалване)]; *tahrikçi* (провокаатор, подстрекател) < *tahrik etmek* (провокирам, подстрекавам) [сравни също: *tahrikçi* < *tahrik* (араб. подтикване, подстрекаване)].

Деривационен модел № 7: US.ver + Form.suf: **-ÇÜ:**

Двойна деривация – тези съществителни са производни от ед-носъставни глаголи, както и от мотивиращите ги съществителни имена заемки: *koltukçu* (ласкател, мазник) < *koltuklamak* (прен. лаская, хваля, четкам) [сравни също: *koltukçu* < *koltuk* (прен. хвалба, ласкателство)]; *rohrohçu* (ласкател) < *rohrohlamak* (лаская, прехвалвам) [сравни също: *rohrohçu* < *rohroh* (ласкателство, прехвалване)].

Съществителни имена, мотивирани от сложни глаголи: *fartfurtçu* (празнодумец, празнословец, хвалипръцко) < *fart furt etmek* (говоря безсмислици, празни думи) < *fart furt* (безсмислици, брътвежи, празни думи); *kavukçu* (прен. нагаждач, подмазвач) < *kavuk sallamak* (лаская някого, подмазвам се; букв. „клатя кавук пред някого“).

Деривационен модел № 8: US.ver + Form.suf: **-ÇÜ:**

Двойна деривация – тези съществителни са производни от ед-носъставни глаголи, както и от мотивиращите ги съществителни имена заемки: *dövüşçü* (побойник) < *dövüşmek* (бия се, боря се) [сравни също: *dövüşçü* < *dövüş* (бой, побой)]; *körükçü* (прен. подстрекател, подбудител) < *körüklemek* (прен. подстрекавам, насьсквам, наливам масло в огъня) [сравни също: *körükçü* < *körük* (духало (ковашко)].

Двойна деривация – тези съществителни са производни от ед-носъставни и сложни глаголи, както и от мотивиращите ги съществителни имена заемки. Производните от сложни глаголи са едновременно и деривати от II степен: *kötülükçü* (злодей, злобар, гадняр) < *kötülemek* (хуля, клеветя, очерням) [сравни също: *kötülükçü* < *kötülük etmek/уарmak* (причинявам зло, върша злини) < *kötülük* (лошота, лошотия, лошо поведение; злоба, злина, зло)].

Деривационен модел № 9: US.ver + Form.suf: **-ЕК:** *dillek* (клюкар) < *dillendirmek* (карам, ставам причина да се пусне клюка за някого, всявам раздор, клюкаря); *dönek* (човек, който постоянно мени мнението си) < *dönmek* (въртя се, завъртам се, обръщам се); *dönek* (отстъпник, изменник, ренегат) < *dönmek* (въртя се,

завъртам се, обръщам се); *ürkek* (страхливец, пъзльо) < *ürkmek* (подплашвам се, изплашвам се).

Деривационен модел № 10: US.ver + Form.suf: **-GAÇ:** *utangaç* (срамежливец) < *utanmak* (срамувам се).

Деривационен модел № 11: US.ver + Form.suf: **-GAN:** *alınan* (прекалено чувствителен, тънкообиден човек) < *alınmak* (засягам се, обиждам се); *bağırnan* (кресльо) < *bağırnak* (викам, крещя); *çağırnan/çığırnan* (кресльо, кречетало) < *çağırnak* (викам, повиквам, извиквам); *darılınan* (тънкообиден, сръдльо) < *darılmak* (сърдя се, разсърдвам се); *kırılınan* (обидчив, прекалено чувствителен човек) < *kırılmak* (чупя се, счупвам се; сърдя се, обиждам се); *kudurlanan* (дивак, перко) < *kudurmak* (побеснявам, разбеснявам се); *saldırınan* (нападател, агресор) < *saldırmak* (нападам, атакувам, подстрекавам към нападение); *savurlanan* (прахосник, разточител) < *savurmak* (прахосвам, пиляя); *takılınan* (дразнител, заядливец) < *takılmak* (прен. закачам (се), дразня).

Деривационен модел № 12: US.ver + Form.suf: **-GEÇ:** *üşengeç* (мързеливец, ленивец, лентяй) < *üşenmek* (мързи ме, домързява ме).

Деривационен модел № 13: US.ver + Form.suf: **-GEN:** *direngen* (човек, който проявява упорство; инат) < *direnmek* (проявявам упорство, инатя се); *çekingen* (притеснителен, стеснителен, интроверт) < *çekinmek* (отбягвам, избягвам); *iğrenen* (диал. човек, който се отвращава от всичко) < *iğrenmek* (отвращавам се); *şişirgen* (самохвалко, хвалипръцко) < *şişirmek* (прен. раздувам, наставям, измислям, преувеличавам); *övünngen* (който много се хвали, самохвалко, хвалипръцко) < *övünmek* (хваля се, похвалявам се); *üşengen* (мързеливец, ленивец, лентяй) < *üşenmek* (мързи ме, домързява ме).

Деривационен модел № 14: US.ver + Form.suf: **-GIN:** *azgın* (див, полудял човек, перко) < *azmak* (пощурявам, полудявам, буйствам); *saugın* (прост. прен. който не си държи на думата, ненадежден, на когото не може да се разчита) < *saumak* (отмятам се, размислям, отказвам се); *çılgın* (луд, перко) < *çıldırnak* (полудявам, губя разсъдъка си); *dalgın* (завейан, разсеян, отнесен, невнимателен човек, заплес) < *dalmak* (прен. унасям се, отнасям се); *dargın* (сърдит, обиден) < *darılmak* (сърдя се, разсърдвам се); *kırgın* (прен. сърдит, обиден, огорчен) < *kırmak* (чупя, счупвам;

прен. засягам, обиждам, огорчавам); *kızgın* (прен. побеснял, ядосан, сърдит, яростен (човек), агресор) < *kızmak* (сърдя се, ядосвам се, побеснявам); *yuлgin* (отегчен, изпълнен с досада) < *yuлmak* (до-тяга ми, отегчавам се).

Деривационен модел № 15: US.ver + Form.suf: **-GİÇ:** *bilgiç* (прен. многознайко) < *bilmek* (зная, познавам).

Деривационен модел № 16: US.ver + Form.suf: **-GİN:** *bezgin* (отегчен, отвратен) < *bezmek* (отегчавам се, отвращавам се); *edilgin* (пасивен; псих. индиферентен) < *edilmek* (прави се, осъществява се); *gergin* (прен. неспокоен, нервак) < *germek* (създавам напрежение, обтягам (отношения), нервирам се).

Деривационен модел № 17: US.ver + Form.suf: **-GUN:** *durgun* (апатичен, намиращ се в застой, бездействащ) < *durmak* (спирам, чакам, стоя (в неподвижно състояние)).

Деривационен модел № 18: US.ver + Form.suf: **-GÜN:** *üzgün* (тъжен, угрижен, потиснат, опечален) < *üzülmek* (мъча се, огорчавам се, терзя се, тревожа се, притеснявам се, тъгувам); *ölgün* (прен. безличен, неенергичен, непривличащ внимание, замрял) < *ölmek* (умирам, издъхвам; прен. умирам от скръб/мъка/тъга).

Деривационен модел № 19: US.ver + Form.suf: **-ICI:** *aldatıcı* (измамник, лъжец, мошеник, прелъстител) < *aldatmak* (мамя, лъжа); *atıcı* (лицемер, лъжец, фантазьор) < *atmak* (говоря врели-некипели, изхвърлям се, лъжа); *ayartıcı* (изкусител, развратник, съблазнител; измамник) < *ayartmak* (изкушавам, покварявам, раз-вращавам); *dolandırıcı* (мошеник, шарлатанин, измамник) < *dolandırmak* (мамя, измамвам, обирам го чрез измама, прибирам му (парите)); *kırııcı* (прен. човек, който осуetyава, проваля) < *kırmak* (прен. сломявам, пречупвам); *kışkırtıcı* (подстрекател, подбуди-тел) < *kışkırtmak* (подстрекавам, подбуждам, насъсквам); *kıyıcı* (потисник, тиранин) < *kıymak* (прен. погубвам, съсипвам, посягам с цел да навредя, не щадя).

Деривационен модел № 20: US.ver + Form.suf: **-İK:** *arışık* (прост. прост, глупак, смахнат) < *arışmak* (прен. обърквам се); *bulaşık* (прен. лепка, досадник) < *bulaşmak* (безпокоя, досаждам, додявам, бъркам се); *dağınık* (прен. разсеян, разпилян, заплес) < *dağıtmak* (разтурвам, разхвърлям); *kısmık* (.прост. скъперник, сметкаджия, пинтия, стипца) < *kısmak* (прен. намалявам, ограни-

чавам (пари, разходи); прост. проявявам скъперничество, скъпя се); *sarık* (ненормалник, извратеняк) < *sarımak* (завивам, отбивам се, отклонявам се; прен. тръгвам по криви пътеки); *mırmırık* (мърморан, мрънкало) < *mırıldamak* (мърморя, мрънкам); *sırnaşık* (досадник, нахалник, натрапник) < *sırnaşmak* (досаждам, нахалствам, притеснявам, държа се арогантно); *sıvışık* (прен. лепка, досадник) < *sıvışmak* (зацапвам се, намазам се, ставам лепкав); *siyirik/sıyırık* (прен. безсрамник, наглец, нахалник) < *siyirtmak* (прен. измъквам, отскубвам, изтръгвам); *yarışık* (прен. лепка, досадник) < *yarışmak* (залепвам се, долепям се; прен. лепвам се за него, не го оставям на мира); *yurtık* (прен. безсрамник, нахалник, наглец) < *yurtmak* (разкъсвам, скъсвам, насилвам, принуждавам).

Деривационен модел № 21: US.ver + Form.suf: **-İCİ:** *bezdirici* (досадник) < *bezdirmek* (отегчавам, дотягам, досаждам); *içici* (*пийница*, *алкохолик*) < *içmek* (*пия*).

Деривационен модел № 22: US.ver + Form.suf: **-İK:** *bitik* (прост. лепка, досадник) < *bitmek* (жарг. появявам се от нищото, изниквам, изтърсвам се); *çekinik* (притеснителен, стеснителен, интроверт) < *çekintek* (отбягвам, избягвам, дърпам се, отдръпвам се); *sinik* (при-таен, спотаен, прикрит) < *sinmek* (сгушвам се, спотайвам се).

Деривационен модел № 23: US.ver + Form.suf: **-K:** *aksak* (прен. човек, който не върви добре, изостава, който не си върши работата) < *aksamak* (прен. куцам, изоставам, не отивам на добре); *aylak* (безработен, свободен, незает) < *aylamak* (чакам, изчаквам); *bunak* (глупак, изкуфелник; изкуфял старец) < *bunamak* (оглупявам, изпадам в старческо слабоумие); *firıldak* (прен. който постоянно мени мнението си) < *firıldnamak* (въртя се бързо); *kaupak* (прен. който не си държи на думата, ненадежден, на кого-то не може да се разчита) < *kaupamak* (прост. подхлъзвам се, хлъзвам се); *kkauytak* (жарг. слагач, подмазвач, угодник) < *kauytak* (хлъзгам се, плъзгам се); *savsak* (небрежен, нехаен човек, мърльо) < *savsamak* (пренебрегвам, нехая).

Деривационен модел № 24: US.ver + Form.suf: **-KAN:** *bulaşkan* (прен. досадник) < *bulaşmak* (прен. досаждам); *dalaşkan* (заядливец, скандалджия, кавгаджия) < *dalaşmak* (хапят се, сваят се (кучета); прен. карам се, разправям се); *kırıtkan* (преструван; който се превзема, кокетничи) < *kırıtmak* (кокетнича, превземам се);

konuskan (бъбривец, бърборан, приказливец) < *konusmak* (говоря, приказвам); *sataşkan* (заядливец) < *sataşmak* (заяждам се); *somurtkan* (вечно намръщен/намусен/нацупен/начумерен) < *somurtmak* (намръщвам се, навъсвам се, мръщя се, свъсвам вежди); *unutkan* (забраван) < *unutmak* (забравям); *vuruşkan* (побойник) < *vuruşmak* (бием се, удряме се/един друг/взаимно); *уарışkan* (прен. досадник) < *уарışmak* (прен. лепвам се за него, не го оставям на мира).

Деривационен модел № 25: US.ver + Form.suf: **-KEN**: *direşken* (настойчив, упорит, заядливец, инат) < *direşmek* (настоявам, държа на своето); *didişken* (заядливец, кавгаджия) < *didişmek* (упреквам, порицавам, изтерзвавам); *çekişken* (заядливец, кавгаджия) < *çekişmek* (скарваме се, спречкваме се); *dövüşken/döğüşken* (побойник) < *dövüşmek/döğüşmek* (бием се, борим се, сблъскваме се, сражаваме се).

Деривационен модел № 26: US.ver + Form.suf: **-KIN**: *biçkin* (жарг. хулиган, гамен, пройдоха, непрокопсаник) < *biçmek*⁵ (режа, бича; прен. покосявам); *bikkin* (отегчен, отвлечен) < *bikmak* (отегчавам се, става ми скучно, омръзва ми); *çarpkin* (женкар, коцкар) < *çarpmak* (нападам, атакувам, подгонвам); *çarpkin* (палавник, лудетина) < *çarpmak* (нападам, атакувам, подгонвам); *şaşkin* (глупак, смахнат, тъпак) < *şaşmak* (заблуждавам се, обърквам се) *şaşkin* (объркан, смутен, слисан) < *şaşmak* (чудя се, заблуждавам се, обърквам се).

Деривационен модел № 27: US.ver + Form.suf: **-KİN**: *çekkin* (равнодушен, безразличен, индиферентен) < *çekmek/çekinmek* (дърпам, изтеглям, махам; отбягвам, избягвам); *keskin* (прен. оскърбител, грубиян) < *kesmek* (режа; прост. злословя, хуля); *pişkin* (прен. безсрамник, наглец, хитрец) < *pişmek* (прен. урежда се, подготвя се, пече се (работа));

⁵ Инфинитивните форми *biç-mek* и *biç-mak* са синонимни и се свързват с глаголните корени *biç-* и *biç-* със значение 'режа, отрязвам, дробя, кълцам, бича, стържа, остързвам, убивам' (вж. по-подробно Еуубоғлу/Еюубоғлу 1993: 47). Инфинитивна форма *biç-mak*, която е засвидетелствана в по-стари източници, не се открива в речниците на съвременния турски език.

Деривационен модел № 28: US.ver + Form.suf: **-KÜN:** *düşkün* (прен. пропаднал, изпаднал, обеднял човек) < *düşmek* (падам надолу; тръгвам по лош път); *küskün* (сърдитко, докачлив) < *küsmek* (сърдя се, обиждам се).

Деривационен модел № 29: US.ver + Form.suf: **-MAN:** *dalaşman* (драка, кавгаджия, скандаджия) < *dalaşmak* (хапят се, сдаят се (кучета), прен. карам се, разправям се).

Деривационен модел № 30: US.ver + Form.suf: **-MAZ⁶:** *aymaz* (задръстенияк) < *aymak* (прен. разбирам, проумявам); *bağdaşmaz* (антагонист) < *bağdaşmak* (разбираме се, спогаждаме се); *sıkılmaz* (безсрамник, нахалник, наглец) < *sıklmak* (смуцавам се, притеснявам се, безпокоя се); *yaramaz* (негодник, нехранимайко) < *yaramak* (бивам полезен/подходящ/сгоден); *yaramaz* (женкар, коцкар) < *yaramak* (бивам полезен/подходящ/сгоден); *yaramaz* (палавник, непослушко, немирник) < *yaramak* (бивам полезен/подходящ/сгоден).

Деривационен модел № 31: US.ver + Form.suf: **-UCU:** *yontucu* (прен. егоист) < *yontmak* (прен. оскубвам, завличам).

Деривационен модел № 32: US.ver + Form.suf: **-UK:** *boğunuk* (прост. притеснен, затворен, скован) < *boğulmak* (задушавам се); *buruk* (прен. сръдльо) < *burmak* (усуквам, извъртам, извивам); *donuk* (прен. вял, унил, отпуснат) < *donmak* (замръзвам; прен. бивам назадничав, силно ограничен, тесногръд); *kuduruk* (дивак, агресор) < *kudurmak* (побеснявам, разбеснявам се, подивявам); *savruk* (прахосник) < *savurmak* (прахосвам); *savruk* (завейан, разсеян, отнесен, невнимателен човек, заплес) < *savurmak* (вея, превявам); *savruk* (прахосник) < *savurmak* (прахосвам); *somurt-uk* (вечно начумерен/навъсен/нацупен) < *somurt-mak* (мръзя се, нацупвам се, свъсвам вежди); *ууишук* (прен. мързеливец, ленивец) < *ууишмак* (вцепенявам се, вдървявам се, прен. успивам се, изпадам в леност).

Деривационен модел № 33: US.ver + Form.suf: **-ÜCÜ:** *yüzücü* (прост. кождер) < *yüzmek* (прен. прост. съдирам му кожата (искам му много пари)).

⁶ Словообразователна функция на релационния формант *-maz*, образуващ отрицателната форма за 3 л. ед. ч. на причастиего на сегашно-бъдеще време.

Деривационен модел № 34: US.ver + Form.suf: **-ÜK:** *düşük* (долен, низък, изгубил достойнство) < *düşmek* (падам надолу; прен. тръгвам по лош път); *sönük* (прен. безличен, посредствен) < *sönmek* (загасвам; прен. стихвам, утихвам, замирам, заглъхвам, губя блясък/важност, бледнея, залязвам).

Деривационен модел № 35: US.ver + Form.suf: **-YICI:** *baltalayıcı* (саботьор) < *baltalamak* (прен. подривам, провалям, саботирам); *kiyıcı* (потисник, тиранин) < *kıymak* (прен. погубвам, съсипвам, посягам с цел да навредя, не щадя).

Деривационен модел № 36: US.ver + Form.suf: **-YICI:** *gerileyici* (задръстеняк, назадничав) < *gerilemek* (деградирам, западам, изоставам); *körükleyici* (прен. подстрекател, подбудител) < *körüklemek* (прен. подстрекавам, насъсквам).

В българския език:

Деривационен модел № 1: US.ver + Form.suf: **-AK:** *бързак* < *бързам*.

Деривационен модел № 2: US.ver + Form.suf: **-AN:** *големан* < *големя се*; *забраван* < *забравям*; *повлекан* < *повлека се* (след няко-го).

Деривационен модел № 3: US.ver + Form.suf: **-AP:** *скъпар* < *скъпя се* [срв. също: *скъпар*, *скъпчия* < *скъп*].

Деривационен модел № 4: US.ver + Form.suf: **-AÇ:** *драскач* < *драскам*; *зубрач* < *зубря*; *зяпач* < *зяпам*; *изнудвач* < *изнудвам*; *използвач* < *използвам*; *кръшкач* < *кръшкам*; *къркач* < *къркам*; *повтарач* < *повтарям*; *подкупвач* < *подкупувам*; *подсказвач* < *подсказвам*; *подслушвач* < *подслушвам*; *преписвач* < *преписвам*; *смъркач* < *смъркам*.

Деривационен модел № 5: US.ver + Form.suf: **-AŞ:** *търгааш* < *търгувам*.

Деривационен модел № 6: US.ver + Form.suf: **-EÇ:** *крадец* < *крада*; *лъжеец* < *лъжа*; *убиец* < *убивам*.

Деривационен модел № 7: US.ver + Form.suf: **-LÖ:** *зяпльо* < *зяпам*; *глезльо* < *глезя*; *кресльо* < *креця*; *лъжльо* < *лъжа*; *плачльо* < *плача*; *ревльо* < *рева*; *стисльо* < *стискам*.

Деривационен модел № 8: US.ver + Form.suf: **-NIK:** *доносник* < *донасям*; *заговорник* < *заговорнича*; *издайник* < *издавам*; *измамник* < *измамя*; *изменник* < *изменя*; *клеветник* < *клеветя*; *мазник* < *мазня се*; *насилник* < *насилвам*; *неверник* < *не вярвам*; *ненаситник*

< не насищам; нехайник < нехая; обирник < обирам; омайник < омайвам; потисник < потискам; прахосник < прахосвам; продажник < продажен < продавам; разсипник < разсипвам; съсипник < съсипвам; угодник < угаждам; хулник < хуля.

Забележка: Съществителните имена, назоваващи лице, са мотивирани от отрицателната форма на глагола: *неверник* < *не вярвам*; *ненаситник* < *не насищам*.

Дериват от II степен: *продажник* < *продажен* < *продавам*.

Деривационен модел № 9: US.ver + Form.suf: **-ТЕЛ:** *вредител* < *вредя*; *грабител* < *грабя*; *изкусител* < *изкушавам*; *мъстител* < *мъстя*; *мъчител* < *мъча*; *опозорител* < *опозорявам*; *осквернител* < *осквернявам*; *оскърбител* < *оскърбявам*; *поробител* < *поробвам*; *похитител* < *похищавам*; *предател* < *предавам*; *прелъстител* < *прелъстявам*; *притеснител* < *притеснявам*; *разхитител* < *разхищавам*; *ругател* < *ругая*; *угнетител* < *угнетявам*; *хулител* < *хуля*.

Деривационен модел № 10: US.ver + Form.suf: **-ЧИЯ (-ЧИЈ-А):** *подигравчия* < *подигравам*; *скъпчия* < *скъпя се*.

Деривационен модел № 11: US.ver + Form.suf: **-ЧО:** *перчо* < *перча се*; *свирчо* < *свирия*.

Изводи

1. И в двата езика афиксацията е най-продуктивният морфологичен начин за попълване на речниковия фонд с нови думи. Богатият деривационен потенциал на турския език е типологично мотивиран, тъй като аглутинацията се реализира преди всичко чрез афиксални (предимно суфиксални) морфеми.
2. Броят на деривационните модели, които се образуват в рамките на изследвания тип, е по-голям в турския език (38 в тур. и 11 в бълг.). Това е породено от наличието на голям брой аломорфи на определени деривационни форманти, образувани според законите на *синхармонизма* (съвкупност от асимилационни процеси, които оказват влияние на вокалната и консонантната система).
3. Следването на гръцко-римската (средиземноморската) лингвистична традиция, наложила се в страните от Западна Европа и разпространила се по-късно и в славянския свят, включително и в българската наука, както и прилагането на

функционално-семантичния подход при деривационния анализ в разработката, дават различен резултат при класифицирането на някои суфикси. Преосмислен е статутът на форманта *-ci* и неговите аломорфи *-ci*, *-ci*, *-ci*, *-çi*, *-çi*, *-çi*, *-çi*, които според традиционните изследвания се свързват само с именни основи. Словообразователният анализ показва, че той се свързва и с глаголни основи.

4. Наблюдава се процес на двойна (паралелна) деривация [(тур.: деривационен модел (ДМ) № 2, ДМ № 3, ДМ № 4, ДМ № 5, ДМ № 6, ДМ № 7, ДМ № 8; деривати от втора степен (ДМ № 2, ДМ № 3, ДМ № 4, ДМ № 5, ДМ № 6, ДМ № 8; бълг.: ДМ № 8) и трета степен (тур.: ДМ № 2)].

БИБЛИОГРАФИЯ

- Гениш/Genish 2007:** Гениш, Е. *Грамматика турского языка*. Москва: ЛКИ, 2007. [Genish, E. *Grammatika turetskogo yazyka*. Moskva: LKI, 2007.]
- Радева/Radeva 1991:** Радева, В. *Словообразуването в българския книжовен език*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1991. [Radeva, V. *Slovoobrazuvaneto v balgarskiya knzhoven ezik*. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”, 1991.]
- Щека/Shcheka 2007:** Щека, Ю. В. *Практическая грамматика турского языка*. Москва: Восток-Запад, 2007. [Shcheka, Y. V. *Prakticheskaya grammatika turetskogo yazyka*. Moskva: Vostok-Zapad, 2007.]
- Щербак/Shcherbak 1981:** Щербак, А. М. *Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (Глагол)*. Ленинград: Наука, 1981. [Shcherbak, A. M. *Ocherki sravnitel'noy morfologii tyurkskih yazykov (Glagol)*. Leningrad: Nauka, 1981.]
- Balyemez/Балйемез 2016:** Balyemez, S. *Dilbilgisi Üzerine Açıklamalar*. Ankara: Pegem Akademi, 2016.
- Banguoğlu/Бангуоглу 1990:** Banguoğlu, T. *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1990.
- Baydar/Байдар 2013:** Baydar, T. İsim + Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine. // *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 49, *Erzurum*, 2013, 55 – 66.
- Bilgegil/Билгегил 1963:** Bilgegil, K. *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları, 1963.
- Gencan/Генджан 1979:** Gencan, T. *Dil Bilgisi*. Ankara: TDK, 1979.

- Korkmaz/Коркмаз 2009:** Korkmaz, Z. *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK, 2009.
- Hatipoğlu/Хатипоглу 1981:** Hatipoğlu, V. *Türkçenin Ekleri*. Ankara: TDK, 1981.
- Herçilingirler/Херчилигирлер 2012:** Herçilingirler, F. *Türkçe Dilbilgisi. Öğretme Kitabı*. İstanbul: Everest Yayınevi, 2012.

ЕКСЦЕРПИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Добрев/Dobrev, ред. 2009:** *Академичен турско-български речник*. София: Рива, 2009. [Dobrev, I. *Akademischen tursko-balgarski rechnik*, Sofia: Riva, 2009.]
- Gülensoy/Гюленсой 2007:** Gülensoy, T. *Köken Bilgisi Sözlüğü A – N*. Ankara: TDK, 2007.
- Eren/Ерен 1999:** Eren, H. *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Say Yayınları, 1999.
- Eyuboğlu/Еюбоглу 1993:** Eyuboğlu, İ. Z. *Türkçe Kökler Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.
- Karaağaç/Караагач 2013:** Karaağaç, G. *Dil bilimi terimleri sözlüğü*, Ankara: TDK, 2013.
- Karakurt/Каракурт 2017:** Karakurt, D. *Aktarma Sözlüğü Açıklamalı*. E-kitap Ağustos, 2017.
- Türkçe Sözlük/Речник на турския език/ 2011:** *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK, 2011.
- Süleymanoğlu/Сюлейманоглу 2007:** Süleymanoğlu, H. *Türkçe-Bulgarca Sözlük*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2007.
- Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi/Обратен речник на турския език 2004:** *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi*. Ankara: TDK, 2004.
- Nişanyan/Нишаниян 2009:** Nişanyan, S. *Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Everest Yayınları, 2009.

ПРИЕТИ СЪКРАЩЕНИЯ

- [US]: англ. Underlying stem – „произвеждаща, мотивираща основа“;
- [Suf]: англ. Suffix – „суфикс“;
- [Form]: англ. Formant – „формант“;
- [Ver]: англ. Verb – „глагол“.